

CHEM-A1230 – Orgaanisen kemian perusteet

Prof. Juha Siitonen
Aalto-yliopisto
Kevätlukukausi 2022

Kurssikello

1. Molekyylin rakenne
2. Additio karbonyyliin
- 3. Substituutio karbonyyliin**
4. Enolaatti nukleofiilinä

Yksikkö 3.2:

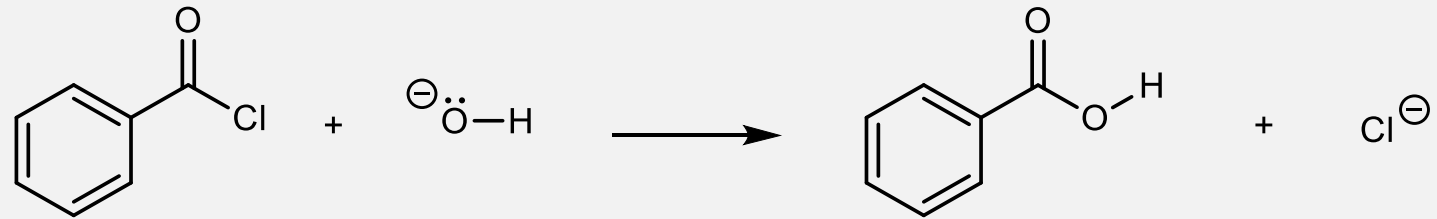
n- ja σ -tyyppiset nukleofiilit substituutioreaktioissa

Clayden kappale 15
Harjoitustehtäväpaketti 8

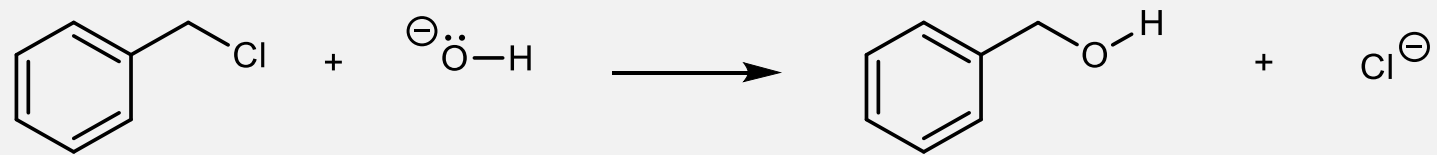
Näytös 1:

Eroon karbonyylistä

Kahden tyyppisiä substituutioita

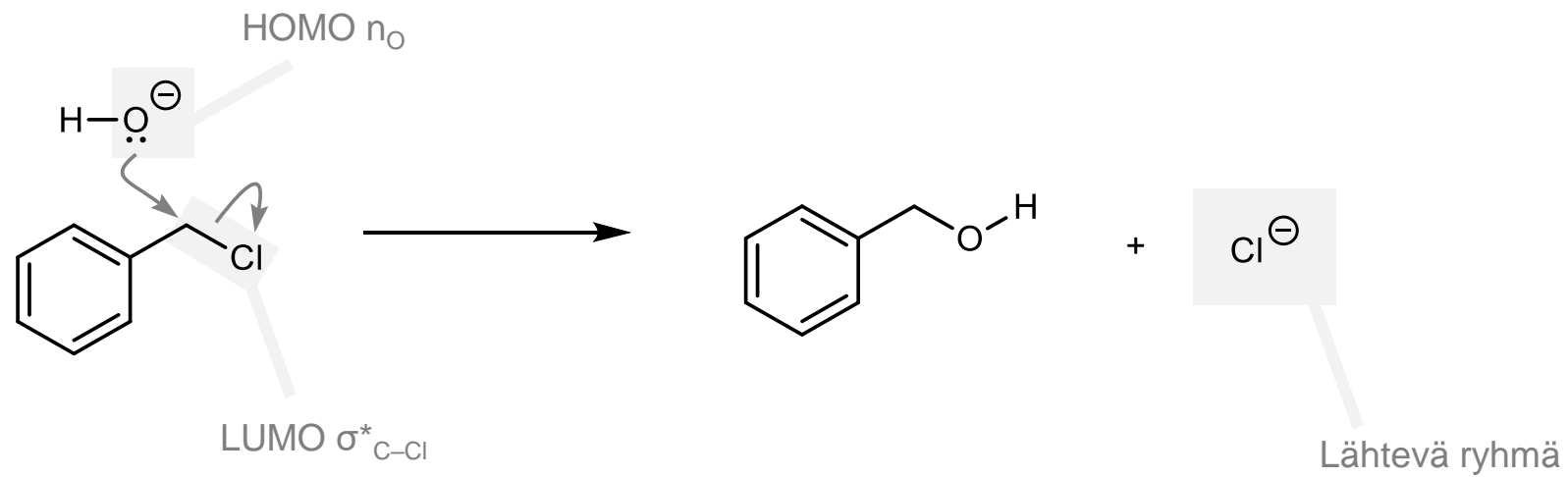
Substituutio karbonyyliryhmään (tetraedrivalvaiheen kautta)

Substituutio sp^3 -hybridisoituneessa hiilessä (mekanismi?)

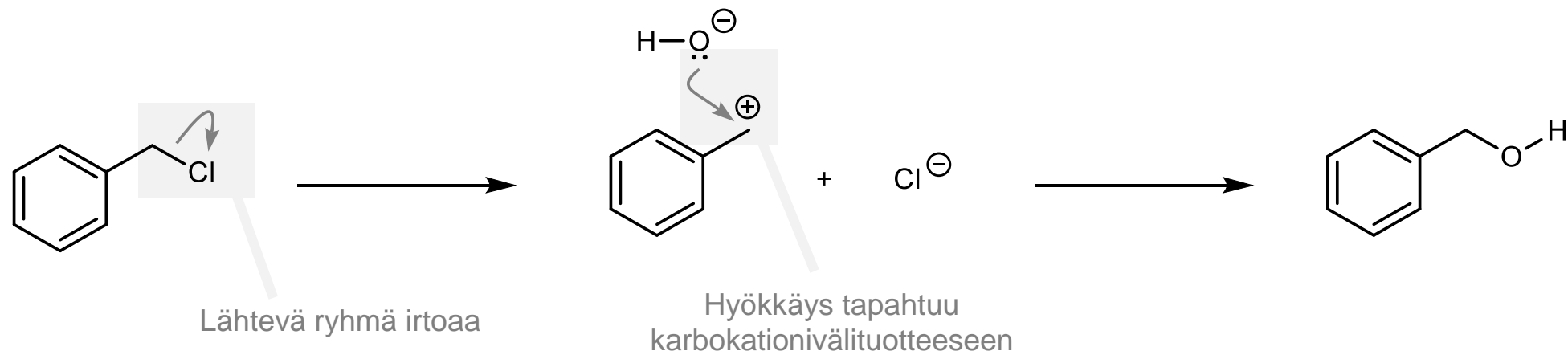
S_N2 Substituutiomekanismi

- S_N2 -mekanismilla etenevässä substituutiassa nukleofiili puskee lähtevän ryhmän irti:

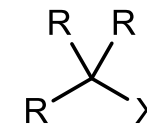
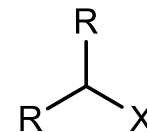
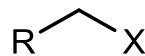
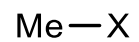
S_N1 Substituutiomekanismi

- S_N1 -mekanismilla etenevässä substituutiassa lähtevä ryhmä irtoaa ensin, ja vasta sitten nukleofiili hyökkää

Mistä tietää edetäänkö S_N2 vai S_N1 -reittiä?

- Riippuu siitä mihin hyökätään:

S_N1

Ei koskaan

Ei koskaan

Joskus

Aina

S_N2

Aina

Aina

Joskus

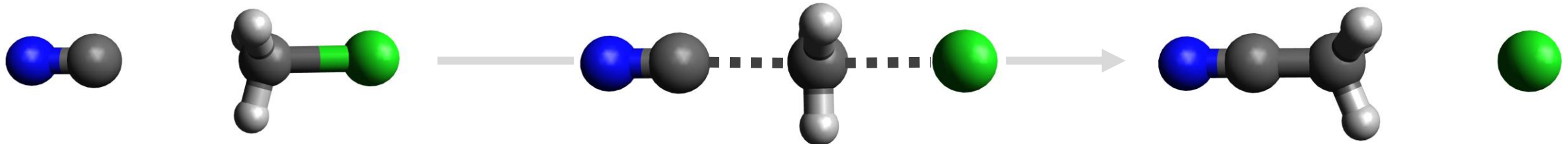
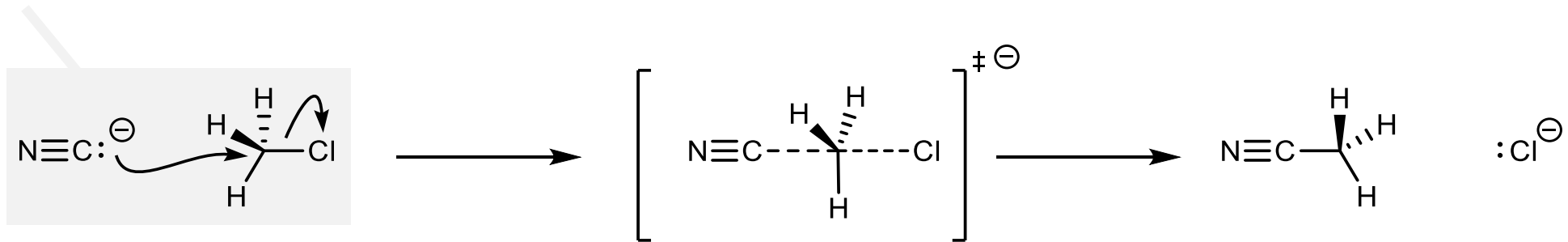
Ei koskaan

Ääritapaus S_N2 : Metyylikloridi

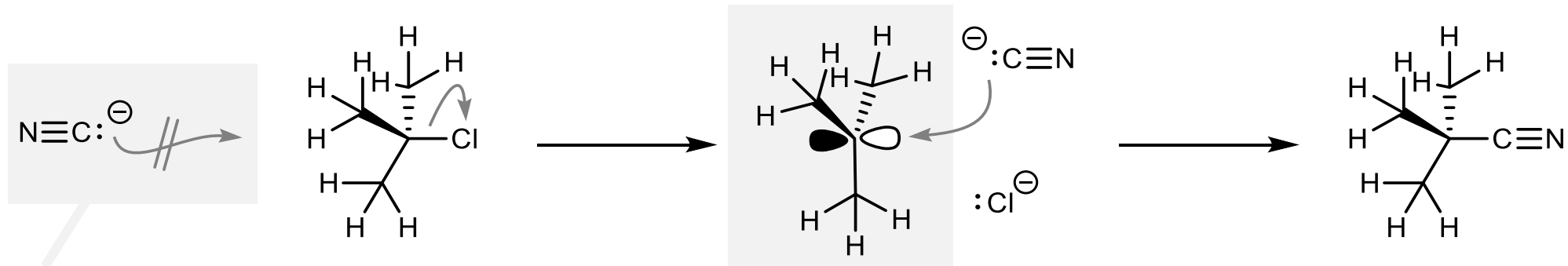
- **Demo:** Tutkitaan laskettua reittiä syanidi + metyleenikloridi.

Hyökkäys tapahtuu aina takaa päin, koska siellä nukleofiilin HOMO voi peittää parhaiten σ^*_{C-Cl} orbitaalia

Ääritapaus S_N1 : *tert*-Butyylikloridi

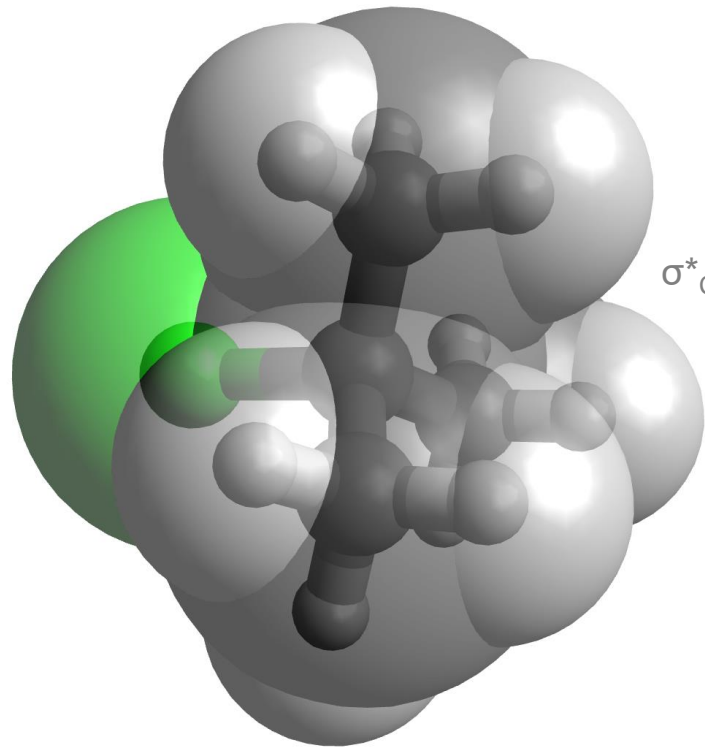
- S_N2 -mekanismi on mahdoton steerisen esteen takia. Lähtevän ryhmän on irrottava ennekuin nukleofiili voi hyökätä.

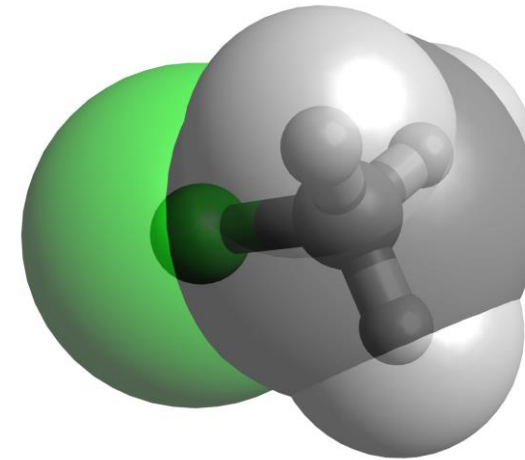
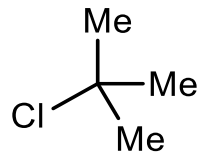
Nukleofiili ei yksinkertaisesti mahdu hyökkäämään, *tert*-butyyli-ryhmä on liian iso

Väli-*tuotte*ena muodostuva karbokationi on stabiili!

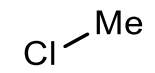
Vertailu: Metyleenikloridi vs. tert-Butyylikloridi

$\sigma^*_{\text{C-Cl}}$ hautautuneena

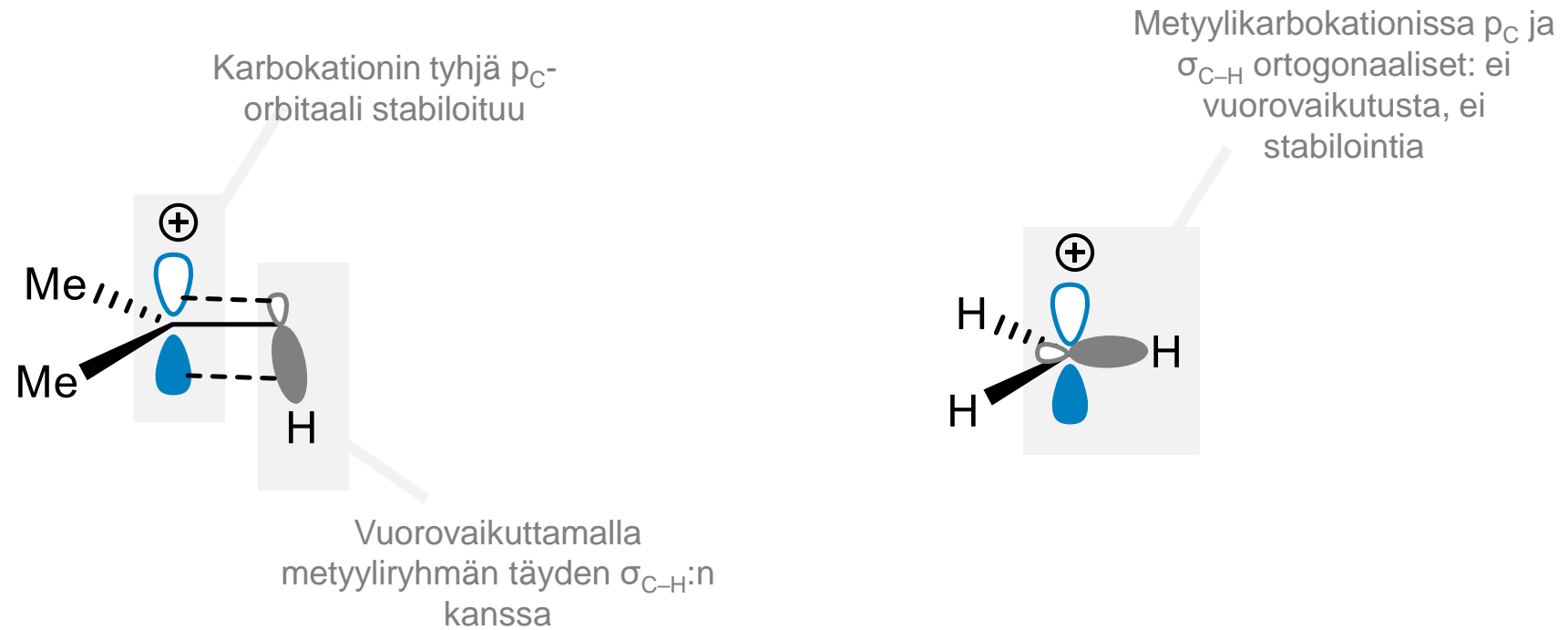

$\sigma^*_{\text{C-Cl}}$ esillä

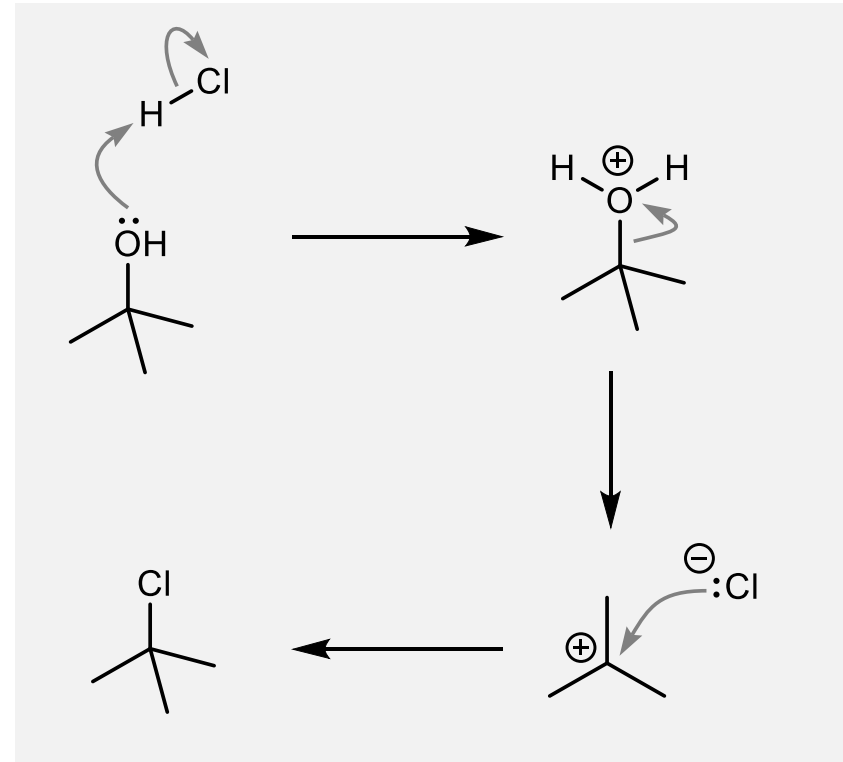
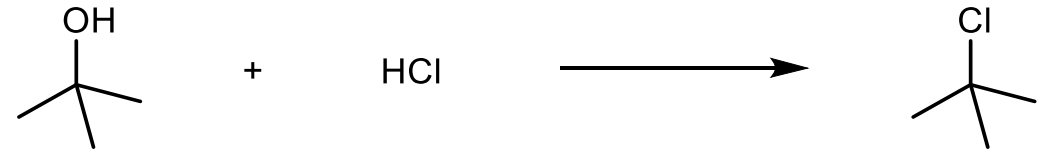
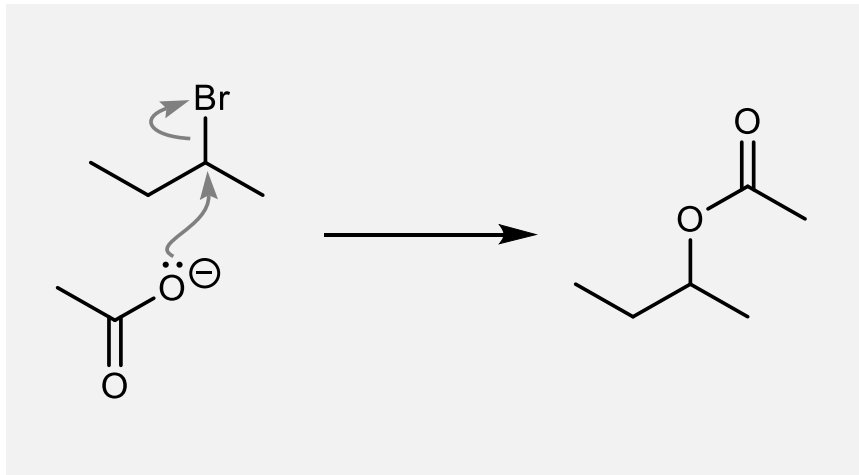
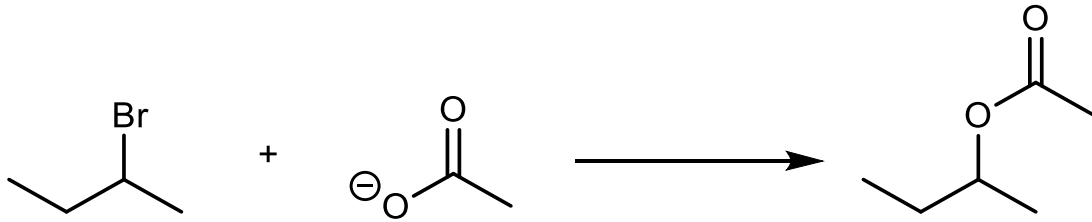
Miksei metyleenikloridi sitten tee S_N1 :stä?

- S_N1 -reaktiossa muodostuva karbokationi on korkeaenerginen välituote. Stabilointiin tarvitaan donoriorbitaaleja, jotka luovuttavat elektronitiheyttä tyhjälle p-orbitaalille.

Harjoitellaan

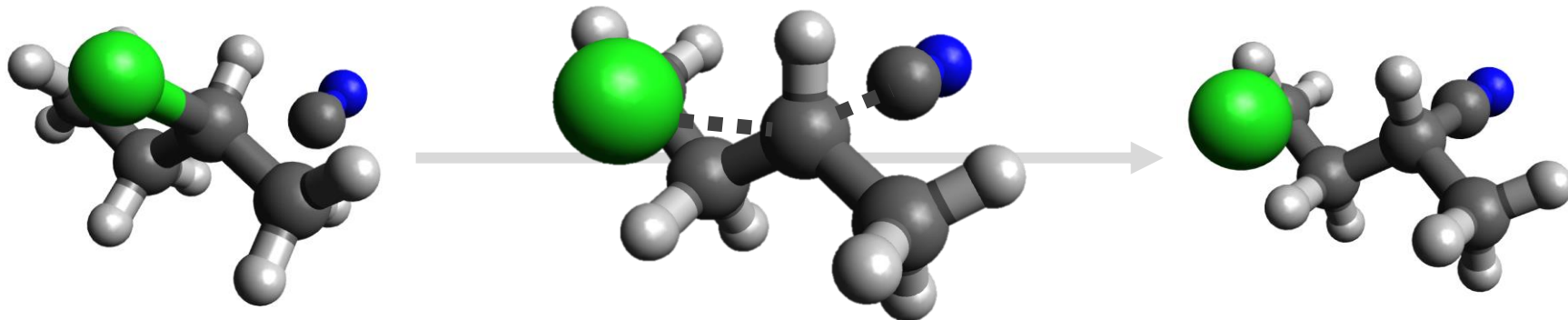
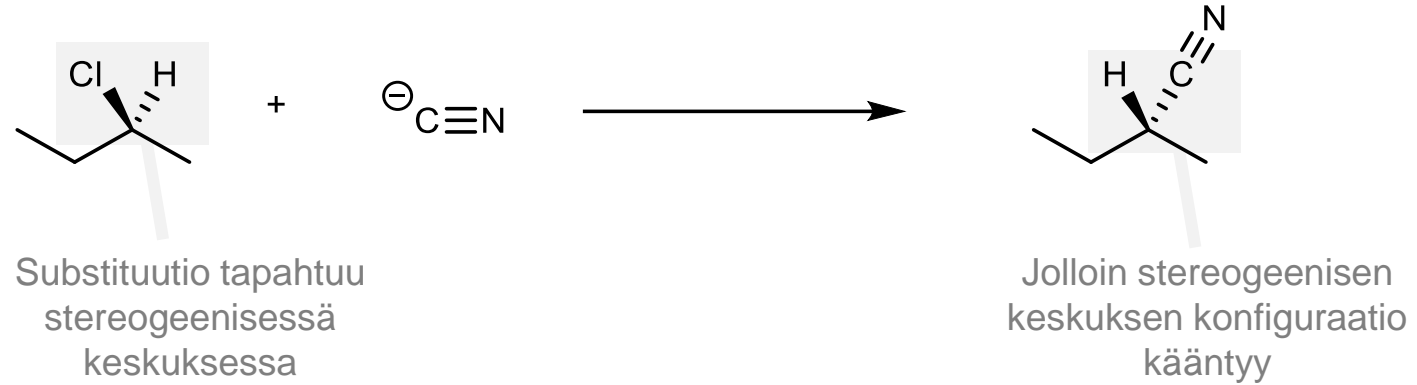
- Piirrä kaarinuolimekanismit seuraaville reaktioille:

Näytös 2:
Stereokemia

S_N2 -Substituutio stereogeenisessä keskuksessa

- Demo:** Tutkitaan laskettua S_N2 -mekanismilla reittiä seuraavalle reaktiolle, tuotteena muodostuu vain yksi stereoisomeeri:

Suuri ajatus: Hiiliatomi kääntyy “ylösalaisin” S_N2-reaktiossa

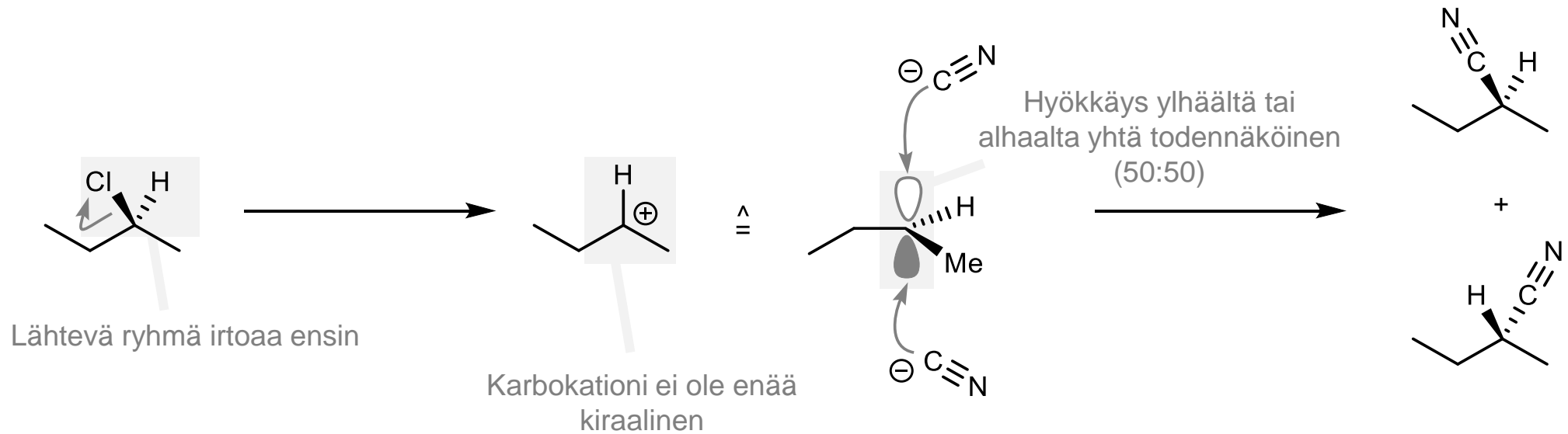
- Hyökkäys tapahtuu aina $\sigma^*_{\text{C-Lg}}$ orbitaaliin takaa päin. Tämän seurauksena hiiliatomi kääntyy “ylösalaisin” tuotteessa.

S_N1 -Substituutio stereogeenisessä keskuksessa

- S_N1 -mekanismilla reaktio johtaa raseemiseen seokseen, koska stereokemiallinen informaatio menetetään lähtevän ryhmän lohjetessa.

Suuri ajatus: Stereokemia katoaa S_N1 -reaktiossa

- Karbokationi menettää kaiken kiraalisen informaation. Lähtöaineen stereokemia katoaa!

